

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rekopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 30.—Din, za naročnike v inozemstvu 40.—Din letno. Posamezna številka po 1.—Din.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 75 para za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne šte 25 Din.

Telefon uredništva
štev. 312.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./I.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštne.

Naš kulturni program.

(Smernice.)

Zahteva globoko zasnovanega in jasnega kulturnega programa. — kot predpogoji za vsekakršno uspešno sistematično in velikopotezno delo. — je neoporečna.

Naša napaka dosedaj je bila, da smo se pri skupščinah in sejah pečali več s podrobnimi in upravnimi kot pa programatičnimi vprašanji ter smo zelo radi izpreminjali svoje načelno stališče v programatičnih točkah — če bi imeli enkrat izkristaliziran, tiskan skupen celoten program in bi se izpremembe vršile le z direktnim povdorkom izmenjave programa — bi bilo morda tudi v tem pogledu boljše.

Taktika in razmere so sestavljale prav čisto naše zahteve, zato smo jih tudi često izpreminjali z ozirom na taktiko in razmere: naša slabost je bila, da smo raie popustili od stališča in dosegli vsaj delne uspehe, kakor da bi vzdržali načelno stališče in doživeli neuspeh; saj pa zahteva načelna politika tudi močnih kulturnih ljudi v ozadju, da znaajo presojati tudi neuspehe zaradi načelnega stališča in jih šteti kot uspehe vztrajnosti programatičnega postopanja.

Že iz tega ozira se nam vidi potreba nekega stalnega fiksnega programa nujna, da nam kljub popustljivosti taktike in razmer ostane neupogljiv naš program, ki nam mora ostati vodnik za naše nadaljno delo.

Predvsem pa se moramo zediniti, katera načela stališča sprejememo v naš kulturni program, kaj naj isti obsega in katera mu bodo glavna smer?

Glavne njerove smeri smo se že zadnjič na tem mestu dotaknili in naj se dotična izvajanja smatra kot del te celote.

Vse naše stremljenje mora iti za tem, da uveljavimo v javnosti naš kulturni program, ki ga sestavljajo šolski, stanovski — in prosvetni program; organizacija nam mora biti le sredstvo za uveljavljenje tega kulturnega programa ona mora biti le naša uprava, ki služi temu kulturnemu programu in ga skuša uveljaviti pri vseh kulturnih skupinah in političnih strankah — na drugi

strani mora organizacija biti gibalno in notranja sila našega pozitivnega dela in direktnega uveljavljanja kulturnega programa v narodu

Pravno podlago kulturnega programa ima tvoriti šolsko-politiški program — kot pravna podloga in organizacija za kulturne smotre.

Šolsko-politiški program mora obsegati vse naše šolske zahteve, ki naj se uveljavijo potom zakonov in temeljna načela šolske — politike, ki naj se uveljavljajo in po katerih naj se izvajajo zakoni in ravnaio šolske odredbe, ki zadevajo prosvetno politiko šolstva.

Stanovsko-politiški program mora obsegati vse naše zahteve stanovsko-politiškega značaja, ki naj se uveljavijo potom zakona in to pravne in materialne zahteve; poleg tega naj obsega temeljna načela, ki naj se uveljavljajo pri izvaianju stanovsko-politiških vprašanj in po katerih naj se ravnaio odredbe pravnega in materialnega stanovsko-politiškega značaja.

Splošno prosvetno-politiški program obsega naše zahteve, ki zadevajo splošno izvenšolsko prosvetno-politiko, z ozirom na našišro splošno ljudsko prosveto in kulturno povzdigo naroda ter tozadevne zahteve, ki naj se uveljavijo z zakonom; poleg tega obsega temeljna načela narodno-prosvetnega značaja, po katerih se hočemo ravnati pri izvaianju našega kulturno-prosvetnega programa in pri narodno-prosvetnem delu potom naše stanovske organizacije in potom našega stanu v splošnem.

Pravo vsebino tem pravnim odnošajem na daje šele naš kulturno-šolski, kulturno- stanovski in kulturno-prosvetni program, ki tvorijo bistvo našega splošnega kulturnega programa: to so kulturna, etična in socialna načela, katerim imajo služiti ti programi.

Šolsko-politiški, stanovsko-politiški in prosvetno-politiški program niso sami sebi namen, temveč tvorijo le podlago za uveljavljenje šolsko-kulturnih, stanovsko-kulturnih in prosvetno-kulturnih smotrov, ki so notranja vsebina in naloga teh političnih programov. To ome-

niamo s posebnim povdorkom, da je uveljavljenje naših zakonitih zahtev šele podlaga in le sredstvo v dosego kulturnih smotrov.

Kakor je delavni program šolsko-politiškega in šolsko-kulturnega programa namenjen evoluciji mladine, tako je politično in kulturno-prosvetni program namenjen povzdigi in evoluciji šoliodrasle mladine in ljudstvu a predpogoji obema je povzdiga in evolucija učiteljskega stanu samega in precizna priprava za to delo, ki ji je podlaga politično- in kulturno-stanovski program.

Kulturni smotri in programi so v tako tesni zvezi s političnimi in tvorijo njih notranjo vsebino, da jih ni mogoče ločiti iz njih in jih posebej navajati, brez zveze.

Kulturno-šolski program ima obsežati naše zahteve, ki jih ima šola dosežati pri izobrazbi in vzgoji mladine in načela, ki naj se uveljavijo pri izobrazbi in vzgoji mladine v predšolski in šolski dobi ter delovni program na tem polju; ustanove v to svrhu, pri katerih naj sodelujemo in v kateri smeri ter katere naj v lastnem delokrogu snujemo.

Splošno kulturno-prosvetni program ima obsežati naše zahteve, ki naj se uveljavijo pri izobrazbi in vzgoji šoliodrasle mladine in ljudstva, izročeni nam mas. metodami narodno-prosvetnega dela in delovnim programom, kateremu naj bodo najvažnejše panoge: negovanje narodnega zdravja; ekonomska okrepitev naroda; izobraževanje naroda; namreč delo za širjenje znanja, utrjevanje morale, negovanje pravnega smisla in njegovega umetniškega okusa; poznanje naše države; poznanje posameznih delov naroda, nam sorodnih in kulturnih narodov ter njihove kulture. Določati ima kulturne ustanove, pri katerih naj sodelujemo in v kateri smeri naj se vrši to sodelovanje ter katere ustanove naj v lastnem delokrogu organizujemo in jih ustanovljamo v to svrhu.

Kulturno- stanovski program ima obsežati naše zahteve, ki naj se uveljavijo pri izobrazbi in vzgoji učitelstva in naraščaja; one, ki zadevajo nadaljno izobrazbo učiteljstva; znanstveni študij, ki naj bo podlaga uspešnemu na-

rodno-prosvetnemu delu za povzdigo splošne ljudske prosvete; ima določati delovni program na teh poljih in ustanove, ki naj jih osnavljamo in organizujemo v to svrhu.

Pri uveljavljanju celotnega našega kulturnega programa nam mora biti pred očmi vedno kulturna celota naše države in novi kulturni smotri, pred katere smo postavljeni z ozirom na kulturno konfiguracijo v naši državi; naše stremljenje se ima usmerjati vedno z ozirom na etnotni skupni kulturni smoter; pred očmi nam mora biti notranje prerčenje — evolucija — vsega naroda v to svrhu, katere stalnost nam osigura le močna kulturna podlaga in visoka kulturna stopnja.

Globoko uverjenje v našo mladino, v njene sposobnosti in vsprejemljivost za vse etiško visoko, moralno dobro in socialno koristno; da je mladina najhitreje in napolneje sposobna otrasti raz sebe slabosti sedanje dobe in se posvetiti delu za novo življenje v splošno dobrobit; da bo volina razviti svoje sposobnosti in voljo v tej smeri k plemenitosti, nas pa do vaja do tega da vse svoje sile posvetimo tudi mi sedaj edino delu za dosego teh smotrov pri mladini, da delamo le med to mladino in s to mladino, da s to mladino uveljavimo naš kulturni program in potom te mladine uveljavimo šolo in učiteljstvo kot splošen prosveten faktor, ki ne bo služil le šolstvu, temveč tudi povzdigi izvenšolske splošne ljudske prosvete.

—k.

Izpremembe poslovnika UJU — poverjeništvo Ljubljana.*

(V smislu sklepa UJU — pov. Ljubljana, do izpreminjevalnih predlogih okrajnih učit. društev.)

(Poročevalec: Ivan Dimnik.)

§ 5. b). Pristop k poverjeništvu se javi lahko vsak čas.

* Glej Učit. Tov. z dne 18. maja t. l. štev. 20. — Izpremembe so razprto oz. debelo tiskane.

LISTEK.

JOSIP LAPAJNE:

Živa knjiga — živa beseda.

Ko sem ob Plitvičkih jezerih strmel v divje peneče se slapove in se divil nebesko-prirodni lepoti, sem mislil na naše učiteljstvo, našo šolo, naš naraščaj, našo deco, našo vzgojo, naš pouk. Koliko greha nesmrtnega! Tu živa knjiga, ki rodi žive besede, živ pouk, žive sadove, tam mrtva knjiga s često mrtvimi uspehi. Ne po knjigah, tu v prelestni lepoti narave, med ljudstvom, iz naroda išči blaženega spočetja svojemu delu.

Da spoznamo istino o našem bratu sosedu, se nas je četvorica odločila, da s kolesi prepotujemo Hrvatsko Primorje. Rečeno — storjeno. V svrhu enotnosti potovanja smo si izvolili izmed sebe svojega harambašo, blagajnika, tehnika in kapelnika, vsak posameznik pa se je moral zavežati, da sodeluje v vseh področjih načelnikov.

Bilo je 1. avgusta. Po 20—30 km vožnje smo se sestali v Ljubljani pri »Novem štetu«, trije iz Črne grabna, eden iz Orintavčevega Podgorja. Z radostnimi ob-

razi so tovariši ogledovali veliko podkev ki sem jo našel spotoma, saj to je znamenje sreče in upanje, da se srečno vrnemo. Ob pol 17. uri smo se odpeljali. Kilometerski števec na mojem sprednjem kolesu se je 48krat prevrnil, ko smo se vsidrati pri ribniškem Cenetu. Prav laskava je bila pozornost Ribničanov, da so nam ob vzprejemu ganljivo pritrkavali; sicer nam je nekdo pozneje hotel zagreniti dobre vtise češ, da potrjavajo sodražniko, toda to nas ni motilo, kajti na Gorenjskem nabijajo le ob posebnih slovesnostih. Posebnost za Ribnico se nam je zdela, da imajo več psov kakor hiš in čudili smo se da se tržani ponoči tako nemoteno zabavajo ob tuljenju basijih mrcin, ki nam navadnim zemljanom niso dovolile, da bi tudi za trenotek zatisnili oči. Naveličani ponočne zabave, smo jo ob 3/4 na 6. uri do skrajno zanemarjeni cesti odkurili proti Kočevju. Ura je kazala 8. števec pa 65 km, ko smo pričeli ubirati pot v Potokarjevo proganstvo. Cesta razrita, strma, je kmalu zgubila vozno sposobnost. Kakor smo vajeni doma smo ogovarjali ženice na polju, deklice pri delu, možake na cesti. Dočim so nam prve odgovarjale v mešanem kočevsko-nemško-slovenskem narečju, so bile druge tr-

doglavljaje trdeč, da ne razumejo »slovenskih« — (ne več »bindiških«), možaki so nekaj mrmrali med zobe, otrokom pa se je zdelo smešno da bi nam odgovarjali slovensko. Večina niso vedeli kako se piše učitelj ali učiteljica kvečjemu so vedeli, da so isti Kočevjarji. Tudi na naši šoli svoje čase otroci niso poznali učiteljstva po imenih; eden je bil »ta velk«, (skriva »ta vampast«), drugi »ta mala«, tretji »ta zmršen« ena je bila »ta debela«, druga »ta mala« itd., vse, samo imena ne. Zavzel sem se, da bom odslej še skrbneje pazil na poznavanje razredov in imen Vse kočevske okoliške šole imajo še danes nemške napise »Volksschule«, pod njimi pa, kakor v zasmeh slovensko označbo z nemškimi kurendnimi črkami. Bi se li ne dalo pristnih Kočevjarjev namestiti s slovenskimi učnimi močmi? Sledovi vslijenega nemštva so segali skoro do Banjaloke, kjer smo se spominjali nekonega tovariša Potokarja, dni ki so bili, in ki naj se nikdar več ne povrnejo. Tu, v tej oddaljeni zapuščenosti, ob razdrapanem, trhljem šolskem posloju, sem se domislil tudi gospic tam v lepih gorenjskih ravninah, ki jim je vsaka pot do železnice predolga. Samo nekaj dni sem gor, in šola življenja bi bila utešena. Ni-

nam namena opisovati naše pokrajine, zato naj vas povedem po brzi vožnji navzdol na nekdanio hrvatsko mejo na Brodu ob Kolbi. Konečna pot je bila tako srtma, da sva se s tovarišem pomaknila na dozdevno bližnjico, ki naju je pa zavedla v še hušjo gravo. Zamaj smo ob pol 13. uri iskali no gostilnah tonlega prigrizka; morali smo se zadovoljiti z zalogo našega telničnega načelnika, ki je bil že nejevoljen na svojo ortliago. Ko smo se povajljali v topli Kolbi smo ob pol 15. uri nastopili pot med brate, ki nas je pred njimi svaril brodski vostilničar, češ: boite se Hrvatov!

95 km se je za 8 km podaljšal, predno smo zopet dospeli na planoto nasprotnega brega. Molče smo rinili naša lahka vozila predse pomiljujoč ubogo živino, ki voz za vozom vlačil po strmem bregu iz brodskih žag tia gor na oddaljeno železniško progo. Števec nam je kazal 107 km, ko smo po visoki planoti privozili v Delnice, zadnio živliensko postajo pokojnega ministra Draškoviča. Dolgo mesto z malimi hišami, ne baš prav lično se nam ni zdelo primerno za kako letovišče, ko pa smo ga zapustili, nas je ognil za dolgo pot do Lokve (115 km) temen gozd bujno rastočih smrek najracional, urejen in oskrbo-

§ 7. c). Poedinec se smatra za izstopnega tudi tedaj, ako je dolžan na članarini za tri mesece in je ne plača po trikratnem opominu, četudi ne prijavi svojega izstopa; v tem slučaju je dolžan plačati članarino in naročnino za obvezne liste do istega dne, ko to naznači okrajno društvo poverjeništvu, da ga črta iz imenika in mu list ustavi. V slučaju neiztirljivosti po trikratnem opominu izroči se terjatev odvetniku.

§ 13. Ožji svet rešuje vse tekoče zadeve, objavlja svoje sklepe v pokrajinskem in centralnem stanovsko-politiškem glasilu. Vsa važnejša vprašanja se morajo dati vedno v pretres okr. učit. društvom in po zaslišanju mnenja istih se šele sklepna v odsekih, oziroma nato pri ožjem in širšem svetu in pokrajinski skupščini. Ožji svet določa dnevni red sejam širšega sveta.

§ 21. a) Stalni odseki so sledeči:

7. odsek za obmejno šolstvo;

8. stanovsko-obrambni odsek.

b). Smoter odsekov je sledeč: 7. **Odsek za obmejno šolstvo** ima skrbeti za čim intenzivnejše kulturne stike z narodno-obmejnimi in ogroženim šolstvom in učiteljskim svetom na severu in jugu; ima informirati našo javnost o stanju tega šolstva, o stanovskem in šolskem pokretu na tamošnjem ozemlju in o korakih, ki jih je potreba podvzeti v svrhu okrepitve našega stanu, šolstva in narodnega življenja na teh ozemljih;

Stanovsko-obrambni odsek ima nalogo zbirati točne podatke o vseh nepravilnostih in krivicah, ki bi se dogajale našemu stanu, o napadih na naš stan v tisku in besedi ter na podlagi tega organizirati primerno obrambo; sestavljati poročila na šolske oblasti, interpelacije za državno zbornico ter skrbeti, da se napadi uradno in privatno zavračajo, popravljajo in preprečujejo, ter uporabi vsa sredstva, da se širjenje šol in učiteljsvu nasprotnega javnega mnenja omeji.

c) Vsak odsek ima tri stalne člane, ki tvorijo eksekutivno odseka, izvzemši gospodarski, odsek za obmejno šolstvo in narodno-prosvetni odsek, ki imajo po štiri člane ter odsek za stanovski naraščaj, ki ima pet članov; izven teh članov, se popolnijo odseki ob priliki zborovanj širšega sveta in pokrajinske skupščine še s pridelenimi člani, ki so za te prilike enakopravni s stalnimi člani odsekov.

§) Iz gospodarskih ali drugih tehtnih razlogov sme skupščina zmanjšati število odsekov in nalogo ukinjenih odsekov prenesti na drug odsek; enako sme izvoliti za posebne zadeve tudi začasne odseke, jim določiti delokrog in delovno dobo.

d) Stalni člani odsekov so: 1. v **stanovsko in šolsko-politiškem odseku** strokovni tajnik in dva člana, ki jih izbere širji svet, upoštevajoč v prvi vrsti priznane strokovnjake na teh poljih; 2. v **gospo-**

darskem odseku, glavni blagajnik, upravnik rezervnega sklada in dva izbrana člana kot v točki 1.; 6. v **odseku za stanovski naraščaj** eden odbornikov ožjega sveta in po en član in ena članica iz odseka za stanovski naraščaj od enega okr. učit. društva, v kojem področju so učiteljišča; 7. v **odseku za obmejno šolstvo** eden odbornikov ožjega sveta in tri člani izbrani kot v točki 1., sorazmerno razdeljeni za severno in za južno ozemlje, ki poznajo tamošnje razmere so eventuelno služili na severu oziroma jugu; 8. v **stanovsko-obrambni odseku** en član ožjega sveta in dva člana izbrana kot v točki 1.

e) izven teh članov voli za vsako priliko (zborovanje šir. sveta, pokr. skupščino) širji svet še po 2—5 članov v vsak odsek, ki jih izbere iz navzočih članov oziroma delegatov širšega sveta in pokrajinske skupščine. Volitev izostane, če se ti člani sami prijavijo za sodelovanje v odsekih.

§ 26. V nujnih slučajih so ožji svet z enotretjinsko večino, a širji svet in pokrajinska skupščina sklepni ob vsakem številu članov. Vendar mora take sklepe potrditi naslednja pravomočna seja ali zborovanje, sklepna v smislu § 24. tega poslovnika, sicer se smatrajo za razveljavljene.

§ 28. §) Okrajna učiteljska društva, v kojih področju so učiteljišča, izvolijo tudi člane odsekov po § 21. d) 6. tega poslovnika, ki jih morajo takoj po izvolitvi prijaviti poverjeništvu.

d) Mesta strokovnega tajnika in urednikov je razpisati in se je pri volitvi in oddaji teh mest ozirati na prijavljene reflektante za ta mesta.

§ 31. Z vzklikom se sme voliti v smislu čl. 29. pravil UJU le tedaj, če glasuje za ta predlog dvetretjinska večina upravičencev. Člani ožjega sveta se v vsakem slučaju volijo z listki.

§ 37. Predloge za stalne člane odsekov po § 21. d) tega poslovnika lahko pošlje okrajna društva poverjeništvu, ki jih pred volitvami izroči širjemu svetu. Na te predloge se je treba ozirati, kolikor dopušča število članov v posameznih odsekih.

§ 40. Potne stroške in dnevnice plačajo:

c) stalnim članom odsekov iz blagajne okr. učit. društva, kateremu pripadajo, v slučaju, da niso ista to v stanu, pa iz rezervnega sklada.

§ 48. Denarni promet se vrši lahko potom poštnočerkov, urada. Okrajna društva, ki niso pri čekovnem uradu, določijo vsako leto do meseca decembra, kako naj se pobira in plačuje članarina za prihodnje leto.

§ 49. Blagajniki okrajnih društev pobirajo članarino od društvenikov celoletno, polletno, četrtletno ali mesečno v naprej, kakor določijo društveniki na zadnjem vsakoletnem zborovanju za naslednje leto. Ta sklep je javiti vsako leto glavnemu blagajniku poverjeništvu.

§ 50. Okrajna društva morajo poravnati poverjeništvu članarino vnaprej za isto dobo, kakor jo prejemaio v smislu sklepa § 49. tega poslovnika in za toliko članov, kolikor jih je bilo prijavljenih.

§ 66. Društveno glasilo se urejuje v prvi vrsti v smeri, ki jo po naročilu pokrajinske skupščine zastopata ožji in širji svet in je urednik odgovoren samo njima za svoje poslovanje z ozirom na smer lista.

§ 79. Društveniki v poverjeništvu organiziranih članov (okr. dr.) dobe, proti povrnitvi stroškov, od svojega društva posebne legitimacije za dobo enega leta v dokaz da so člani naše organizacije. Enotne tiskovine izda poverjeništvu.

§ 83. Ta poslovnik se izpopolni vsako leto z vsemi obveznimi sklepi in določili o novih ustanovah poverjeništvu, ki jih sklene pokrajinska skupščina izvesti, ter se mora vsaka izpolnitev objaviti sproti posebi v stanovskem glasilu. Odbor okr. uč. dr. in poverjeništvu je odgovorno za evidenco vseh izpolnitev. Vsako peto leto se izda poslovnik z vsemi dopolnili in sklepi o izpremembah v tisku. Vsak član (okr. dr.) je obvezan prevzeti toliko izvodov kolikor ima društvenikov, s prirastkom za dobo petih let naprej. Stroške krijejo v smislu § 52. tega poslovnika.

Iz Jugoslavije.

— **Slovenčevemu »učitelju«**. Po štirinajstih dneh je slavnostno priromal »Slovenec« z napadom na naš list z ozirom na naš uvodnik »Zdravo, tovariši in bratje« ob priliki vsokolskega zleta. Opustili smo že davno vsako polemiziranje s »Slovenčevimi« »učitelji«, ker je to za nas le izguba časa in ovira za naše pozitivno delo. O verskem vprašanju tudi ne bomo z njim debatirali, ker hinavcu ni mogoče odkrito govoriti; če mu danes povem to, mu ni prav, če mi rečeš ono, mu ni prav — ker ga vodi pri vsem le brezmejnja strast, nestrpnost in omejenost. Pri tem pa ono podlo namigavanje in stikanje za pisec članka, kar najbolj karakterizira notičarja. Eno povdarjamo: režim je eno, mi smo drugo; država je za nas nad režimom, kakor je bila narodnost za nas nad režimom v Sušteršičevi dobi. Zmagala je narodna ideja in zmagala bo državna ideja, katere nositelji hočemo biti mi in je — Sokolstvo!

— **Delegate in člane pokrajinske skupščine** opozarjamo na izpremembe poslovnika, ki jih prinašamo v današnji številki. Prinesejo naj to številko in 20. številki. Učit. Tov. — kjer je natisnjen načrt poslovnika — s seboj v svrhu obravnave, ker posebni odtiski na skupščini ne bodo na razpolago.

— **Razdelitev države v kulturne — prosvetne oblasti — šolstvo in učiteljsvo.** — **Priponbe:** Ker zaradi pomanjkanja prostora nismo mogli navesti teh pripomb v današnji prilogi pod črto, jih navajamo tu in jih naj vsakdo upošteva pri dotičnih točkah:

1 Statistični podatki prebivalstva so vzeti za podlagi vladnega predloga o razdelitvi države na pol. oblasti ljudskega štetja z dne 31. decembra 1921.

Ker so bili le stari podatki vladnega predloga na razpolago, zato diferirajo statistični podatki nekoliko z onimi, ki

jih sedaj listi priobčujejo o političnih oblastih.

2 Statistični podatki šoloobvezne dece so vzeti kot minimalno število in so računani z $\frac{1}{2}$ prebivalstva, medtem ko tvori normalo $\frac{1}{3}$ pri šolskih statistikah.

3 Čl. 114 načrta »zakona o osnovnih školama« določa: »Vsak nastavnik ima svoj razred, ki lahko obstoji iz enega ali največ štirih oddelkov. — Razred z enim oddelkom ne more imeti več kot 60, a z več oddelki ne več kot 50 učencev. Kadar je število učencev višje, se mora razred deliti. — Za podlogo teh statističnih podatkov je vzeto 60 otrok na en razred in enega učitelja, upoštevajoč, da odpade nekaj šoloobveznih otrok tudi na meščanske, druge, strokovne in srednje šole; vendar so ta števila smatrati kot minimalna zahteva potrebnega števila razredov in učiteljsva. — Zahteva učit. strok. organizacij je, da se izvede kot maksimalno število 40 otrok na eno učno osebo.

4 Ti statistični podatki so vzeti kot minimalna zahteva, ker je kot podlaga za povprečno število potrebnih šol vzeta trirazrednica, t. j. 180 šoloobveznih otrok.

5 Uradna statistika nam izkazuje koncem šolskega leta 1921/22 kot faktično stanje: **5974 ljudskih šol z okroglo 800.000 učenci in učenkami in 12.408 učnimi močmi**. Gimnazij 134 s 50.482 učenci in 2656 učnimi močmi; učiteljišča 32 s 5603 gojenci in 433 učnimi močmi; realnih gimnazij 5 s 3154 učenci in 138 profesorji. Mornarskih akademij 3 s 458 dijakih in 36 profesorji; meščanskih šol 62 s 4892 učenci in 365 učitelji. Raznih deliških strokovnih učnih zavodov 22 s 3910 učenkami in 272 učiteljicami. — Po naši statistiki bi bilo v naši državi 1.856.708 šoloobveznih otrok, za kar bi bila potreba otvoriti 30.985 razredov z enako učnimi osebami in 10. 3016 osn. šol. Če upoštevamo, da pohaja nekaj šoloobvezne dece tudi v srednje, meščanske in druge strokovne šole, nam kaže ta statistika, da bo potreba dvigniti šolsko obveznost, število razredov, šol in učnih oseb za okroglo 100%, če bomo hoteli zadostiti zahtevam predvidenih zakonov in minimalnim zahtevam dobre ljudske prosvete.

6 »Načrt zakona o osnovnih školama u kraljevini Srba, Hrvata in Slovenaca« po redakciji Glavnog Prosvetnog Saveta i prosvetnih delegata iz pokrajina. — Bajle so te določbe dobile neko redakcijo v oddelku za izdajanje zakonov predno je bil načrt predložen ministrskemu svetu.

7 »Služb. Nov.« št. 92, 28. aprila 1922 in št. 190, 19. maja 1922.

8 »Služb. Nov.« št. 92, 28. aprila 1922.

9 »Služb. Nov.« št. 92, 28. aprila 1922.

10 Platformo in bazo za rešitev tega vprašanja je podalo vodstvo slovenskega učiteljsva na seji širjega sveta ljubljanskega poverjeništvu Udruženja Jugoslov. Učiteljsva, dne 19. junija t. l. na kateri se je soglasno izreklo za enotno šolsko upravo obeh polit. oblastih v sledečem: »Širji svet UJU — poverjeništvu Ljubljana se izreče za enotno — nerazdelno, za obe oblasti v Sloveniji skupno šolsko upravo. V korporaciji, kateri se bo poverila šolska uprava, pa morate biti obe oblasti enakomerno zastopani.«

11 Iz administrativno-personalnih ozirov se niže izrekamo za večje število viš. šol. nadz. — inšpektorjev in ureditev njihovega delokroga v teritorialnem obsegu, ki ga imajo politične oblasti.

12 Zal, le, da to oblastno večje ne predvideva in ne pritegne tudi voljenih zastopnikov učiteljsva iz posameznih šol, srezov v svrhu posvetovanj in zaslišanj tudi mnenj istega.

13 Tudi v tem državnem prosvetnem veču pogrešamo predvidevanja voljenih učiteljskih zastopnikov iz posameznih oblastih.

14 Ker so v številu razredov, pripadajočih na enega nadzornika všteti tudi razredi zabaviš in druge prosvetne ustanove, je vzeti kot pod-

van, novzročajoč pravi planinski vzduh čudotvornega učinka. Ker se nam je zdelo nemogoče, da bi posamezniki znali tako leno gospodariti z gozdovi, smo vprašali po lastniku in zvedeli kar smo domnevali. Ves velikanski kompleks je last grofov Thurn-Taxis.

V Lokvah smo malo obstali. Ura je kazala $\frac{1}{2}$ 18., števec 118 km. Načelnik pevskega odseka je krepko zastavil: »Primi ga bratec, nič se ne boji!«, mi ostali člani pa smo ga še krepkeje podprli, hvalič stvarnika za vse dobrote. Letoviščarjem na vrtu se je zmedel mariaš, oni drugi ob cesti so obstajali, gostilničar je skakal samega veselja, klicač svojjo ženico, češ, »Kranici so tu!«, mi pa smo navijali in navijali svoje gramofone. Jasni pogledi so švrkali za nami zanuščajočimi mično letoviško selo. V svoji navdušenosti je pevovodja zadel zadel ob moie kolo in po prirodnih zakonih vstrajnosti se je prekucnil preko balance, a vendar leno poskočil na noge. Teatraličen poklon gospodfčanam na oknih — in že je bil za nami.

Cesta, ki se dokaj strmo spušča navzdol, se pri Jelenju (preko Mrzle Vodice) odcepi od one ki drži proti Sušaku in Reki. Ogromni promet s tovornimi avtomobili in težkimi vozovi nam ni dopuščal,

da bi mogli ponoči voziti po razritih kolo-vozi. Ob 22. uri smo obstali v Meji, 145 km, ker smo upali tu dobiti cenejše prenočišče kakor v Bakru. Prijazna gostilničarka nam je prav materinsko postregla z vsem kar je premogla niena krasno urejena kuhinja. Domačini so nam odstopili 2 postelji, da bi ležali po dvoje, mi pa smo si jih razdelili v četvero. Na noč se je napravila nevihta, ki je nekoliko ohladila razbeljeno ozračje.

Ko smo si zjutraj ogledali prelepo cerkev in dolgo obmorsko selo smo se peljali tretji dan v Bakar (154 km). Mesto je mično, jaslicam slično gnezdece, ki mu je videti, da »nastajajoči promet poživila in razvila. Radi prevelike dražine smo se odpeljali v 4 km oddaljeni Bakar, kjer so nam dokaj ceneje postregli z ribami in dobro kapljico. Da smo se le malo oglasili s slovensko popevko, so vsi takoj zaznali, da smo Slovenci. Pred Kraljevicu je poskušal pevovodja prestreči mal ovinek s tem, da je odletel preko zidane škarpe kolo pa se mu je vjelo za brzotavnim drogom. Z največjo eleganco se je kljub preklanemu kolenu pripeljal za nami v elegantno letoviško selišče, kjer mu je kroiač odrezal del hlačnice, da mu

je zakrpal koleno, koža se je pa medtem že sama ugnala.

Do semkaj smo naštelj 161 km. Ker se nismo pustili briti brez britve, smo se s čolnojn prepeljali na Krk. Štiri kolesa, 6 ljudi, mal čolnič, veter na morju nam ostanejo zapisani v skrivnem arhivu. Po $\frac{1}{2}$ uri smo se vkrcali na Vozu, kjer so nas navdušeno sprejeli slovenski vojak. Ob $\frac{1}{2}$ 20. uri smo privozili v Omišalj, krasno ležeče, prelepo obmorsko mestecce. Hoj, da ste videli otoško mladino! Vse se je gnetlo okoli nas vsak je hotel potipati kolo. »Bicikl, bicikl« je zoroilo po mestu in vsa mladež je vrela za nami. Črnooblečene ženske lepih obrazov so nam zatele odzdravljaje: »Boogo«, možaki so nas prijazno pozdravljali. Pri Jadrlniču smo našli celo ljubljansko kolonijo učiteljev in profesorjev, ki so nam najprijazneje preskrbeli prenočišča. Po večerji je naša nesem privabila v gostilno domačine in godca ki je privzdigal pete v pozno noč. Dekleta nikdar ne prihajajo v gostilno. Narod živi visoko moralno, vendar pa ob nedeljah pleše na javnem prostoru, ne da bi imeli količkaj medsebojnega stika. Dopoludne četrtega dne smo se kotali po morski vodi, občudujoč prelepo lego mesta. Le vsled konzerva-

tivnosti prebivalstva ni Omišalj že davno najlepše kopališče.

Po obedu smo se dolgo odpravljali. Petja zabave, poslavljanja, zadržavanja ni hotelo biti konca, dokler ni blagajnik resno pograbil svojega dvonožnega konja in hotel oditi. Omišalj! vzbudi jih zaspance, da se pridejo krepiti v tvoje frankonansko selišče!

Široka cesta nas povede mimo Sv. Vida v mesto Krk. — 203 km. — Spotoma smo ogovarjali ljudi, ki so nas imeli za Čeha. (V Malenskem je namreč kar cela češka letna naselbina.) Nič jim ni šlo v um da smo Slovenci tudi v Jugoslaviji, nihče ni ničesar vedel o Ljubljani. Kdo je kriv temu? Ljudje sede pred hišami, čakajo na dež, ogledujejo svoje ožgane poljske pridelke osmojene trte in zdihujejo po Reki in Sušaku. Bakar jim kar nič ni pogodu.

Krk (mesto) ima lično pristanišče, prav srečno lego. Ze pred mestom nas je ogovoril deček, razkladajoč nam, kako leno je bilo ob sokolskih dneh (župa Reka zadnio nedelio) in kar požiral je, ko smo mu pripovedovali o vsokolskem zletu v Ljubljani.

(Dalje prihodnjč.)